

Окремі питання нормативно-правового регулювання довгострокової заборгованості підприємств

(Представлено к.е.н., доц. Вигівською І.М.)

Ведення господарської діяльності передбачає виникнення заборгованості, що впливає на фінансовий стан підприємства, адже планує вилучення фінансових ресурсів з поточної діяльності на певний час. Управління заборгованістю має враховувати ряд факторів, наприклад, такі як норми міжнародного та національного законодавства. У статті розглянуто стан нормативно-правового забезпечення питань, пов'язаних із виникненням, обліковим відображенням (оцінкою) та погашенням довгострокової заборгованості підприємств, а також представлено характеристику окремих нормативних документів, що регулюють відносини між суб'єктами господарювання та облікове відображення господарських процесів (зокрема, дебіторської заборгованості). Виявлено розбіжності між національними та міжнародним стандартами бухгалтерського обліку й окреслено необхідність застосування процесу дисконтування для оцінки довгострокової дебіторської заборгованості. На підставі цього аналізу обґрунтовано взаємозв'язок різних рівнів нормативного регулювання довгострокової заборгованості підприємств на міжнародному та національному рівнях. Це дозволяє підприємствам враховувати положення бази законодавчих документів під час розробки облікової політики щодо бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості.

Ключові слова: довгострокова дебіторська заборгованість; дисконтування; бухгалтерський облік; нормативно-правові документи; облікова політика.

Актуальність теми. Управління підприємством насамперед пов'язане з наявними фінансовими, трудовими та матеріальними ресурсами і їх ефективним та раціональним використанням. Довгострокова дебіторська заборгованість суб'єктів господарювання спричиняє вилучення грошових коштів з обігу, а кредиторську натомість можна розглядати як додаткове фінансування. Тому баланс між ними вважається найбільш сприятливим для діяльності підприємства з метою утримання стабільного фінансового стану та попередження погіршення платоспроможності підприємства внаслідок недоотримання грошових коштів.

Значно впливає на управління заборгованістю підприємства має нормативно-правове забезпечення, яке, зокрема, регулює ряд важливих питань, пов'язаних з отриманням, погашенням, списанням, переведенням в безнадійну, а також визнанням та оцінкою в бухгалтерському обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Формування облікової політики суб'єкта господарювання має враховувати особливості положень нормативного законодавства та одночасно задовольняти інтереси управлінського персоналу, що має власне бачення розвитку діяльності. Заборгованість як один з елементів звітності підприємства впливає на управлінські рішення, тому питання надання оцінки стану нормативно-правового забезпечення довгострокової заборгованості є актуальним, враховуючи також зміни в ринкових відносинах між українськими та закордонними потенційними партнерами. Це дозволить виявити невідповідності та запропонувати можливі шляхи удосконалення положень нормативних документів з метою створення підстави для врахування інформаційних запитів у сфері прийняття рішень щодо управління господарською діяльністю підприємства та, зокрема, довгостроковою заборгованістю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питань нормативно-правового регулювання заборгованості займаються українські: І.О. Бланк, М.Д. Білик, Р.О. Костирко, В.М. Костюченко, Г.О. Кравченко, С.А. Кузнецова, А.А. Мазаракі, Ю.І. Осадчий, О.М. Петрук, К.В. Романчук, В.В. Сопко, А.П. Шаповалова та закордонні науковці: А.Апчерч, Дон Р.Хенсен, Д.Нортон, Р.Каплан, Я.В. Соколов та ін.

У наукових працях автори розглядають дебіторську заборгованість за товари, роботи та послуги у складі оборотних активів підприємства. Питання виникнення та погашення заборгованості є частиною дослідження проблем здійснення розрахунків з покупцями та замовниками, розрахунків з постачальниками та підрядниками. У стандартах з бухгалтерського обліку (П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість») така заборгованість визначається як поточна, а щодо довгострокової, то визначено лише сутність цього поняття і правила переведення її у склад поточної заборгованості. У Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

довгострокова дебіторська заборгованість класифікується як: заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду, довгострокові векселі одержані, інша дебіторська заборгованість.

Дослідження вказують, що більшість науковців у своїх працях розкривають та наводять напрями вирішення питань, пов'язаних зі здійсненням розрахунків за господарськими операціями, визнанням безнадійної заборгованості. Менше уваги приділяється вивченню питань виникнення та оцінки в бухгалтерському обліку заборгованості. Адже заборгованість підприємств оцінюється відповідно до умов договору (купівлі-продажу товарів (готової продукції)) та згідно з положеннями облікової політики підприємства, яка ґрунтується на нормах законодавчих документів.

Тому аналіз нормативно-правового законодавства у сфері визнання заборгованості підприємства має за мету оцінити доцільність актуальних змін і пропозицій органів державної влади та експертів щодо впровадження закордонного досвіду у сфері законодавчого регулювання довгострокової дебіторської заборгованості.

Метою статті є розгляд та оцінка стану нормативно-правового забезпечення питань, пов'язаних із виникненням, обліковим відображенням (оцінкою) та погашенням довгострокової заборгованості підприємств, надання пропозиції щодо доцільності дотримання міжнародного законодавства у сфері регулювання дебіторської заборгованості як особливого виду фінансового активу.

Викладення основного матеріалу. Під час дослідження визначено напрями, за якими вважаємо доцільно здійснювати огляд національного законодавства у сфері регулювання питань, пов'язаних з довгостроковою дебіторською заборгованістю. Так, зокрема, виникнення дебіторської заборгованості оформлюється відповідними документами, що підтверджують правові відносини між суб'єктами господарювання. До таких документів належать: договір, контракт, угода, які укладаються між сторонами та складені відповідно до положень українських та міжнародних нормативних документів (угоди міжнародних організацій (Світова організація торгівлі (СОТ) – Генеральна угода з тарифів і торгівлі, Генеральна угода з торгівлі послугами, Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності тощо; Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) – Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів, Конвенція ООН про міжнародні переказні векселі і міжнародні прості векселі тощо), міжнародні, регіональні двосторонні та багатосторонні торговельно-економічні угоди, кодекси та закони України).

Щодо міжнародних торговельно-економічних угод, то в Україні на сьогодні пріоритетним напрямом розвитку є європейська інтеграція. «Покращення торговельно-економічного співробітництва з окремими країнами чи групами країн, зокрема шляхом укладання угод про вільну торгівлю, є дієвим та ефективним інструментом сприяння зростанню експорту через лібералізацію доступу товарів та послуг на зовнішні ринки. Водночас для України головною метою укладення угод про вільну торгівлю є забезпечення збалансованої тарифної політики, зокрема, відносно чутливих груп товарів промисловості та сільського господарства, що має стати підґрунтям створення сприятливих умов для розвитку торговельно-економічного співробітництва» [4].

Україною укладено угоди про вільну торгівлю з Європейським Союзом, а також з Канадою, Ізраїлем, Чорногорією, Македонією, Грузією, Азербайджаном, Узбекистаном, Таджикистаном, Туркменістаном. Такі угоди визначають правила укладання договорів між суб'єктами господарювання різних країн та забезпечують формування принципу уніфікації в розрахунках між сторонами договору. Таким чином, положення міжнародних угод та нормативних документів міжнародних організацій, членом яких є Україна, безпосередньо впливають на умови різних видів договорів, що укладаються суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, які, у свою чергу, впливають на виникнення заборгованості та визначають правила її відображення у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності.

У національному законодавстві України існує ряд кодексів та законів, які визначають правила здійснення господарських операцій підприємства. Прокопенко Т.Ю., Гнатенко Є.П. зазначають, що «при регулюванні відносин, що складаються у процесі взаємодії підприємства з його клієнтами основна роль належить Цивільному кодексу України в якому міститься спеціальна глава, присвячена загальним положенням про надання послуг, де закріплено положення щодо договорів такого типу» [10]. Цей кодекс розкриває та регулює питання, пов'язані з договорами (поняття та умови договору, укладення, зміна і розірвання договору). Крім того, у нормативному акті закріплено різні види господарських операцій та правила їх здійснення, за якими виникає заборгованість (купівля-продаж, найм (оренда), послуги, перевезення, позика, кредит, банківський вклад, факторинг тощо).

Господарський кодекс України «визначає основні засади господарювання в Україні та регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійсненні господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання» [1].

У Податковому кодексі України розкривається інформація щодо визначення сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості та включення її до складу доходів і витрат підприємства. Митний кодекс

регулює питання встановлення митної вартості, нарахування та сплати митних платежів для експортно-імпортних операцій та інших операцій зовнішньоекономічної діяльності.

На важливості врахування положень податкового законодавства наголошують і науковці: «обов'язковою умовою ефективного управління активами підприємства та важливим елементом податкової політики підприємства є достовірність відображення дебіторської заборгованості у бухгалтерському обліку по кожному дебітору та його борговому зобов'язанню окремо, а у фінансовій звітності (балансі) консолідовано як сума всіх майнових вимог підприємства до інших осіб» [5, с. 25].

Поряд з кодексами, є ряд законодавчих документів, які деталізують правила виникнення відносин та ведення операцій за конкретними їх видами та сферами діяльності підприємства. Наприклад, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) застосовуються під час укладання договорів купівлі/продажу товарів (надання послуг, виконання робіт) та товарообмінних договорів між українськими та іноземними суб'єктами господарювання.

«Загальний режим правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні забезпечують понад 100 законів України, основні з них – Закон «Про режим іноземного інвестування», Закон «Про захист іноземних інвестицій на Україні», Закон «Про інвестиційну діяльність», Закон «Про стимулювання розвитку регіонів», Закон «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження». Проте перераховані вище нормативні акти визначають лише загальні засади організації інвестиційної діяльності та не стосуються питань відображення фінансових інвестицій у системі бухгалтерського обліку» [11].

Аналізуючи нормативно-правове забезпечення дебіторської заборгованості, варто також вказати на законодавчі документи, які регулюють питання руху готівкових коштів, адже один зі способів погашення заборгованості – грошові кошти. До таких документів належить: Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», Інструкція «Про порядок здійснення розрахунків у іноземній валюті за експортно-імпортними операціями на умовах відстрочки платежів чи поставок», Інструкція «Про службові відрядження в межах України та за кордон» та інші.

Визнання та оцінка у бухгалтерському обліку є також одними із напрямів аналізу нормативних документів. Розрахунки за дебіторською заборгованістю можуть мати декілька напрямів: погашення заборгованості у вигляді надходження фінансових або матеріальних ресурсів; переведення в безнадійну, сумнівну заборгованість; списання дебіторської заборгованості.

Достатньо деталізоване та систематизоване дослідження у сфері регулювання бухгалтерського обліку здійснив О.М. Петрук [6], який найбільш важливим результатом реформування облікової системи вважає те, що було побудовано систему регулювання, яка зорієнтована «на забезпечення потреб усіх зацікавлених користувачів бухгалтерської інформації, що враховує необхідність гармонізації національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку з міжнародними». Погоджуємось з автором щодо необхідності врахування закордонного досвіду для упорядкування національного законодавства.

«Наявність дебіторської заборгованості на підприємствах України – нормальна ознака процесу фінансово-господарської діяльності підприємства, зумовленого самою природою та особливостями його діяльності, проте кожен господарюючий суб'єкт зацікавлений в оптимізації розмірів дебіторської заборгованості. Це зумовлено тим, що скорочення дебіторської заборгованості є резервом зниження потреби підприємства в обігових коштах та прискорення швидкості їх обігу. Нормативно-правове регулювання щодо обліку дебіторської заборгованості вже давно закладене. Одним із основних нормативно-правових документів, які регламентують відображення дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку, є П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [13]. У цьому документі зазначається сутність досліджуваної категорії, класифікація за різними складовими елементами, правила оцінки, визнання, визначення величини резерву сумнівних боргів на основі класифікації дебіторської заборгованості. Крім того, методичні засади облікового відображення дебіторської заборгованості описані у П(С)БО 13 «Фінансові інструменти». Науковці Н.С. Акімова, О.В. Топоркова, Т.О. Євлаш, О.О. Говоруха обґрунтовують доцільність використання положень цього нормативного документа таким чином: «оскільки до складу фінансових інструментів належить дебіторська заборгованість, грошові кошти та інші активи, можна стверджувати, що поняття «фінансові інструменти» є ширшим, оскільки включає не тільки розрахунки, пов'язані з дебіторами, а й інші грошові активи. Тому застосовувати П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» для розгляду питань, пов'язаних з розрахунками із різними дебіторами для бухгалтерського обліку є також доречним та значущим» [5].

У своїх дослідженнях Н.В. Спіцина зазначає: «наразі бухгалтерські нормативні документи, а саме Положення (стандарти) бухгалтерського обліку як основа бухгалтерської оцінки зобов'язань визначають юридичний принцип номіналізму» [11]. Подцерковний О.П. надає таке пояснення сутності цього принципу: «сума грошей, що підлягає сплаті боржником за грошовим зобов'язанням, залишається незмінною, незважаючи на зміни в купівельній силі грошей та інфляцію» [7]. «Дебіторська та кредиторська заборгованості мають демонструватися в бухгалтерській звітності в сумах, що належать до отримання або платежу на конкретний момент згідно з угодою, законодавством або оцінкою делікту» [11]. Однак Закон

України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» трактує такі принципи бухгалтерського обліку:

- «повне висвітлення – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі;
- превалювання сутності над формою – операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми» [2].

Відповідно, якщо розглядати дебіторську заборгованість за сутністю, то монетарна заборгованість має властивість змінюватися в часі під впливом ризиків, інфляції, ліквідності тощо. Принцип повного висвітлення підтверджує той факт, що потрібно враховувати фактори, які можуть впливати на господарські операції, зокрема, і дебіторську заборгованість, що виникає як наслідок здійснення операцій.

«Щодо вимог МСФЗ, то вони вказують, що борги необхідно оцінювати відповідно до вірогідності їх стягнення, тобто повинні враховуватися фактори, які впливають на ринкову вартість заборгованості: умови припинення зобов'язань; строки розрахунків, передбачені угодами; наявність забезпечення за чинним законодавством; наявність претензій від установ до кількості та якості відвантаженої продукції; фінансовий стан контрагентів. Застосування тих чи інших видів оцінок залежить насамперед від цілей, які переслідуються, та результатів, яких очікують користувачі інформації» [12].

У національному законодавстві з бухгалтерського обліку відбулися зміни наприкінці 2019 року, які вплинули і на оцінку довгострокової дебіторської заборгованості. У п. 10 П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» зазначено, що «довгострокова дебіторська заборгованість відображається в балансі за її теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення» [8].

Таким чином, відбулася уніфікація міжнародного та національного законодавства у сфері регулювання питань бухгалтерського обліку. Однак для українських суб'єктів господарювання з'явився ряд питань, що потребують уточнення. Адже до цього часу за теперішньою вартістю відображалася лише відсоткова заборгованість. Натомість безвідсоткова заборгованість потребує встановлення ставки дисконтування, що використовується для приведення сум заборгованості у відповідність до реальних змін у часі та враховує фактори, що впливають на дебіторську заборгованість.

Отже, у бухгалтерському обліку потрібно застосовувати процес дисконтування. Відповідно до п. 4 П(С)БО 11 «Зобов'язання», «теперішня вартість – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде потрібна для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства» [9]. У Міжнародному стандарті фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості» розкрито теперішню вартість як «механізм, що використовується для того, щоб пов'язати майбутні величини (наприклад, грошові потоки або значення) з теперішньою величиною за допомогою ставки дисконту» [3].

Скоробогатова В.В. [11] аналізує особливості бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості за міжнародними і національними стандартами та окреслює певні розбіжності. Враховуючи зміни, що відбулися в національному законодавстві та які приводять положення (стандарти) бухгалтерського обліку у відповідність до міжнародних, бачимо, що залишилося багато невирішених питань у досліджуваній сфері. Так, зокрема, в «МСФЗ 13 дебіторська заборгованість трактується як фінансовий актив, а у П(С)БО 10 – як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Фінансовий актив – це частина активів підприємства, яка являє собою фінансові ресурси: грошові кошти, цінні папери, боргові зобов'язання. У зв'язку з цим можна стверджувати, що поняття дебіторської заборгованості за міжнародними стандартами є ширшим, ніж за національними; МСФЗ методи розрахунку величини резерву сумнівних боргів не передбачаються» [11].

Крім згаданих вище національних стандартів бухгалтерського обліку, існують інші, що регулюють особливості виникнення, оцінки та погашення дебіторської заборгованості залежно від виду економічної діяльності підприємства та виду господарських операцій (П(С)БО 14 «Оренда», П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», П(С)БО 18 «Будівельні контракти», П(С)БО 17 «Податок на прибуток», П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін»).

Найнижчим рівнем регулювання облікової системи є облікова політика підприємства, яка формується відповідно до проаналізованих положень міжнародного та національного законодавства. Суб'єкт господарювання визначає методи та прийоми облікового відображення господарських операцій (у випадку досліджуваної тематики – методи оцінки довгострокової дебіторської заборгованості за теперішньою вартістю) з метою задоволення інтересів зацікавлених користувачів.

Проаналізовані положення законодавства дозволили побудувати модель взаємодії різних рівнів нормативного регулювання довгострокової заборгованості підприємств (рис. 1).

Це дозволяє прослідкувати зв'язок між рівнями нормативно-правового законодавства та виявити невідповідності, які негативно впливають на формування інформаційного забезпечення господарської діяльності. Під час складання облікової політики підприємства мають сформовану базу законодавчих документів, які є основою для розробки підходу щодо бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості.

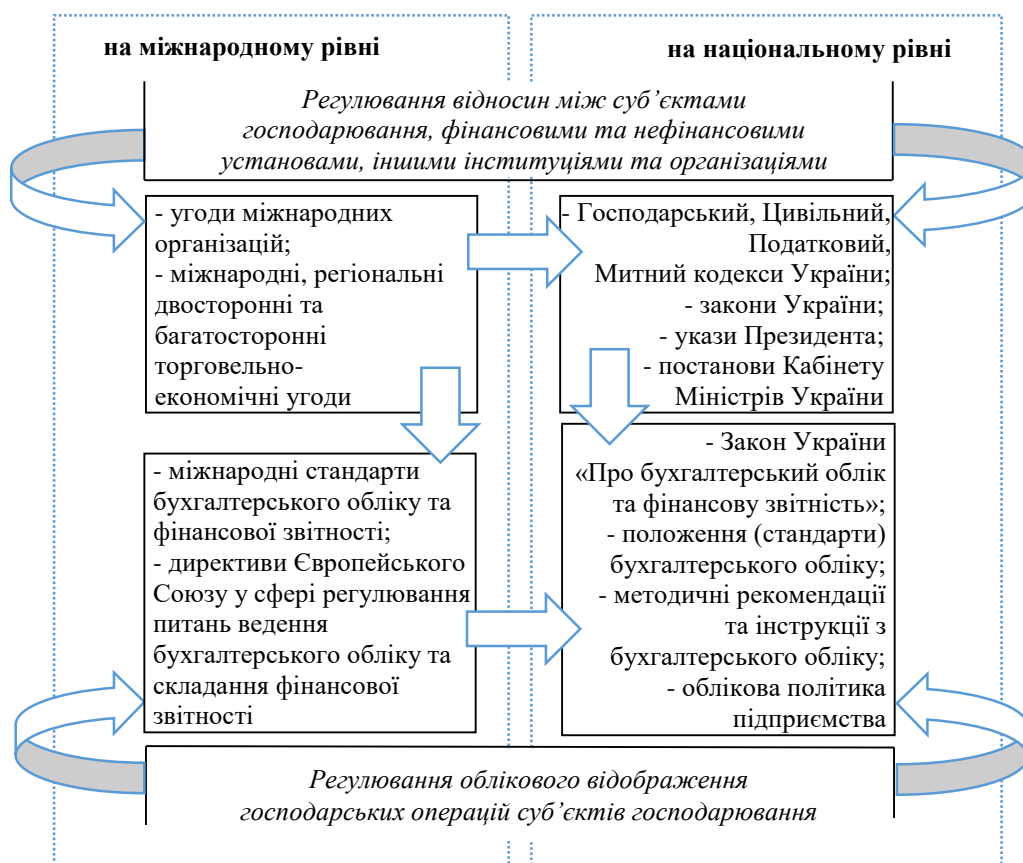

Рис. 1. Модель взаємодії різних рівнів нормативного регулювання довгострокової дебіторської заборгованості підприємств

Висновки та перспективи подальших досліджень. Здійснений огляд законодавства дозволив проаналізувати та обґрунтувати перелік нормативно-правових документів, які повинні використовуватися суб'єктами господарювання, в діяльності яких виникає довгострокова дебіторська заборгованість. У процесі дослідження сформовано 4 групи, що включають різні рівні нормативного регулювання. Внаслідок цього побудовано модель взаємодії національного та міжнародного законодавства, а також розглянуто особливості застосування на практиці окремих нормативних документів, що регулюють відносини між суб'єктами господарювання та облікове відображення господарських процесів (зокрема виникнення та погашення дебіторської заборгованості).

Перспективами подальших досліджень є вивчення сутності поняття «дисконтування» як методу управління грошовими потоками підприємства, що дозволить виокремити напрями удосконалення інформаційних потоків системи бухгалтерського обліку і забезпечить оперативність задоволення вимог внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Список використаної літератури:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон від 16 липня 1999 року № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13. Оцінка справедливої вартості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.mof.gov.ua/storage/files/IFRS-13_ukr_2016.pdf.
4. Інформація щодо укладення угод про вільну торгівлю з окремими країнами світу та угрупованнями // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=9538dee1a00d4b828a8dcccfaee253185&title=UgodiProVilnuTorgivliu&isSpecial=true>.
5. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємств оптової торгівлі : монографія / Н.С. Акімова, О.В. Топоркова, Т.О. Євлаш, О.О. Говоруха. – Х. : ХДУХТ, 2016. – 285 с.
6. Петрук О.М. Історія та іноземний досвід регулювання бухгалтерського обліку / О.М. Петрук // Вісник ЖДТУ. Серія: економіка, управління та адміністрування. – 2005. – № 3 (33). – С. 156–167.

7. Подцерковний О.П. Грошові зобов'язання господарського характеру: проблеми теорії і практики / О.П. Подцерковний. – 1-ше видання. – К. : Юстініан, 2006. – 424 с.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» ; затверджено Наказом Міністерства фінансів України 08.10.99 № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» ; затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
10. Прокопенко Т.Ю. Правова база обліку та аналізу дебіторської заборгованості / Т.Ю. Прокопенко, Є.П. Гнатенко // Молодий вчений. – 2014. – № 10 (13) (1). – С. 119–122 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/10/31.pdf>.
11. Скоробогатова В.В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку складових змішаних активів / В.В. Скоробогатова // Культура народів Причорномор'я. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59201/21-Skorobogatova.pdf?sequence=2>.
12. Спіцина Н.В. Деякі особливості оцінки розрахунків за національними та міжнародними стандартами обліку та звітності / Н.В. Спіцина // Інтелект XXI. – 2018. – № 3. – С. 186–190 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_3/39.pdf.
13. Яременко Л.М. Особливості формування облікової інформації в управлінні дебіторською заборгованістю / Л.М. Яременко, І.М. Макачук. – 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/4028/%d0%af%d1%80%d0%b5%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9b%2c%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d1%80%d1%87%d1%83%d0%ba%20%d0%9c.%20-%206.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

References:

1. Gospodars'kyj kodeks Ukrainy vid 16 sichnja 2003 roku No. 436-IV, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Pro buhgalters'kyj oblik ta finansovu zvitnist' v Ukraini : zakon vid 16 lypnja 1999 roku, No. 996-XIV, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Mizhnarodnyj standart finansovoi' zvitnosti 13 Ocinka spravedlyvoi' vartosti, [Online], available at: https://www.mof.gov.ua/storage/files/IFRS-13_ukr_2016.pdf
4. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torgivli ta sil'skogo gospodarstva, Informacija shhodo ukladennja ugod pro vil'nu torgivlju z okremymy kraj'namy svitu ta ugrupovannjamy, [Online], available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=9538dee1a00d4b828a8dcccfaee253185&title=UgodiProVilnuTorgivliu&isSpecial=true>
5. Akimova, N.S., Toporkova, O.V., Jevlash, T.O. and Govoruha, O.O. (2016), *Oblik ta analiz debitors'koi' zaborgovanosti v systemi upravlinnja pidpryjemstv optovoi' torgivli*, monografija, HDUHT, H., 285 p.
6. Petruk, O.M. (2005), «Istorija ta inozemnyj dosvid reguljuvannja buhgalters'kogo obliku», *Visnyk ZhDTU. Serija ekonomika, upravlinnja ta administruvannja*, No. 3 (33), pp. 156–167.
7. Podcerkovnyj, O.P. (2006), *Groshovi zobov'jazannja gospodars'kogo harakteru: problemy teorii' i praktyky*, 1-she vydannja, Justinian, K., 424 p.
8. Ministerstvo finansiv Ukrainy (1999), *Polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 10 Debitors'ka zaborgovanist'*, zatverdzheno Nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy 08.10.99, No. 237, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
9. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2000), *Polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 11 Zobov'jazannja*, zatverdzheno Nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 31.01.20, No. 20, [Online], available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
10. Prokopenko, T.Ju. and Gnatenko, Je.P. (2014), «Pravova baza obliku ta analizu debitors'koi' zaborgovanosti», *Molodyj vchenyj*, No. 10 (13) (1), pp. 119–122, [Online], available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/10/31.pdf>
11. Skorobogatova, V.V. (2012), «Normatyvno-pravove reguljuvannja buhgalters'kogo obliku skladovyh zmishanyh aktyviv», *Kul'tura narodov Prychernomor'ja*, [Online], available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59201/21-Skorobogatova.pdf?sequence=2>
12. Spicyna, N.V. (2018), «Dejaki osoblyvosti ocinky rozrahunkiv za nacional'nymy ta mizhnarodnymy standartamy obliku ta zvitnosti», *Intelekt XXI*, No. 3, pp. 186–190, [Online], available at: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_3/39.pdf
13. Jaremenko, L.M. and Makarchuk, I.M. (2019), *Osoblyvosti formuvannja oblikovoi' informacii' v upravlinni debitors'koju zaborgovanistju*, [Online], available at: <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/4028/%d0%af%d1%80%d0%b5%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9b%2c%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d1%80%d1%87%d1%83%d0%ba%20%d0%9c.%20-%206.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Трало Ірина Миколаївна – викладач кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету.

Наукові інтереси:

- бухгалтерський облік господарської діяльності підприємств

Стаття надійшла до редакції 08.10.2019.